

Posudek na diplomovou práci Lucie Matouškové

„Evropský systém ochrany lidských práv“

Diplomantka svou práci rozdělila do pěti kapitol:

1. Historický exkurz,
2. Lidská práva a jejich vymezení,
3. Ochrana a garance lidských práv v rámci Rady Evropy,
4. Ochrana a garance lidských práv v EU,
5. Vybraná judikatura.

Již v úvodu autorka uvádí, že v Evropě „postupně vznikly dva systémy lidských práv“, jeden v rámci RE a druhý v rámci EU a oba systémy představují autoritu (jakou? s. 10). Podle autorky také „dochází ke střetu jurisdikcí dvou nejvýznamnějších soudních institucí: Soudního dvora Evropské unie a Evropského soudu pro lidská práva“. Cílem práce je pak zpracovat ucelený pohled současného stavu evropského systému ochrany lidských práv a uvedením vybrané judikatury naznačit, jak mohou být ochrany v jednotlivých systémech odlišné (tamtéž). Na první pohled je patrné, že práce zcela pomíjí význam Závěrečného aktu KBSE z r. 1975 a útoku Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě vytvořené v r. 1955. Práce se dotýká budoucího vývoje a vzájemných vztahů SDEU a ESLP zejména v souvislosti s přistoupením EU k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

Zpracování práce prozrazuje velké zaujetí autorky pro zvolenou problematiku a schopnost systematické práce. Autorka zpracovávala vybrané téma samostatně, zřejmě bez věcnějších konzultací s prof. Kopalem DrSc., který onemocněl a v průběhu dokončování práce zemřel. Přistoupení EU k Evropské úmluvě o lidských právech je nepochybně právně zajímavým a aktuálním tématem. Procesem přistoupení EU k této úmluvě se v současnosti zabývají i pracovníci odboru komunitárního práva MZV ČR.

Právním základem evropského systému je především Evropská úmluva o lidských právech a základních svobodách, která byla podepsána dne 14. 11. 1950 a vstoupila v platnost 3. 10. 1953, a také Evropská sociální charta, podepsaná v r. 1961, která vstoupila v platnost

26. 2. 1965. Při mezinárodně právní ochraně lidských práv a základních svobod se zdůrazňuje jejich univerzální charakter. Činí tak i diplomantka ve své práci (celkem 89 str.) Myšlenka vytvořit Evropskou úmluvu o lidských právech předcházela původně i přijetí Všeobecné deklarace lidských práv z r. 1948, která ovšem text Evropské úmluvy nakonec podstatným způsobem ovlivnila. Autoři Evropské úmluvy její text formulovali podobně, jako byl navrhován původní text Paktu práv občanských a politických z r. 1966 (ICCPR). Srovnáním významu a obsahu ECHR a ICCPR se autorka nezabývá a věnuje se stručně již přijatým a přijímaným protokolům. ESD již v kauze Loizidou v. Turkey, že evropská úmluva tvoří „ústavní instrument“ (constitutional instrument) „evropského veřejného pořádku“ (European public order). Diplomová práce se ve významné části zabývá „Listinou základních práv Evropské unie“, rozvedených v jejích kapitolách „Důstojnost“, „Svoboda“, „Rovnost“, „Solidarita“, „Spravedlnost“ a „Práva občanů“ a jejich vztahem k Evropské úmluvě se autorka zabývá až ve třetí třetině práce.

První třetina práce je věnována stručné charakteristice přirozeného práva a jeho vztahu k právnímu pozitivismu, generacím lidských práv a vymezení některých pojmů v oblasti lidských práv. V tomto směru je výklad někdy poněkud schematický a málo určitý. Určitým nedostatkem práce jsou převzaté citace původních prací třetími autory. Pozitivní v práci jsou citace francouzských autorů a příslušné literatury. Autorka zcela pominula anglickou literaturu i českou časopiseckou literaturu.

Autor posudku se domnívá, že vztah přirozeného a pozitivního práva by si zasloužil hlubší analýzu s citací příslušné literatury (alespoň A. Gerloch, *Teorie práva*; M. Sláma, *Hledání přirozeného práva*). Teorie přirozeného práva vychází většinou z právního dualismu. Vedle přirozeného práva uznává i existenci pozitivního práva. Dokonce některé normy mohou mít i „smíšený charakter“. Autorka zmiňuje H. Kelsena jako typického představitele právního pozitivismu, vrcholného představitele právního normativismu, který byl již pokračovatelem a dovršením právního pozitivismu. Otázkám teorie přirozeného práva a jeho představitelům i kritikům navrhuje autor posudku věnovat pozornost při ústní obhajobě. Hlavním problémem, který měla diplomantka při ústní obhajobě objasnit, je vztah mezi Evropskou úmluvou o lidských právech a Listinou základních práv EU a „vzájemný střet“ resp. konflikt mezi oběma instrumenty mezinárodního práva, jakož i případný „střet“ jurisdikcí mezinárodních soudů (s. 10).

Z dílčích otázek by diplomantka mohla objasnit, co rozumí:

- mezinárodní ústavou lidských práv (s. 17)
- rozporem mezi liberalismem a marxismem (s. 18)
- individualistickou a univerzální koncepcí lidských práv (s. 18)
- „doktrínou“ obecných zásad právních (s. 19)
- „moderním přístupem“ Vídeňské konference (1993) k lidským právům (s. 20)
- v čem představují lidská práva „dědictví společné lidstvu“ (s. 23)
- mezinárodní subjektivitou jednotlivce (s. 23)
- odlišování „lidských a základních práv“ od „základních lidských práv“ (s. 25)
- co znamená, že lidská práva jsou „univerzálním statkem“ (s. 28)
- tvrzení, že lidská práva nejsou jednotlivcům poskytována skrze zvláštní právní statut (s. 29) a tvrzení, že ve všech státech jsou meze a výkon lidských práv upraveny příslušnými normami (s. 31)
- co je to veřejný pořádek (s. 30)
- jurisdikcí se rozumí „prostor“ (s. 30)
- společný právní prostor vytváří až podepsání EÚLP se státy EU (s. 34)
- tvrzení, že lidská práva nelze někdy zrušit, mají nederogovatelný charakter (práva na život, nebýt nucen at. s. 31, a tvrzení, že derogace se připouští v případě „stavu nouze“, že práva mohou podléhat omezením, výhradám či derogacím (s. 43)
- jaký je rozdíl mezi územní suverenitou a územní výsostí (s. 46)?
- jaký je vztah základních práv Evropské unie“ např. k „základním právům států“, jsou práva právnických osob zakotvená v Listině základních práv EU lidskými právy?

Ve výčtu podobných otázek by bylo možné ještě pokračovat. I když má sukcesor vedoucího práce (po smrti Prof. Kopala) k práci řadu poznámek a připomínek, které mohou být uplatněny při ústní obhajobě, lze konstatovat, že práce má inspirativní charakter a lze ji doporučit k ústní obhajobě.

Písemné zpracování práce hodnotím známkou velmi dobře.

JUDr. Josef Mrázek DrSc.